

Voorbeeldenoverzicht Duidelijke taal

Goede voorbeelden van duidelijke taal in regelgeving

Inhoud

1	Inleiding.....	2
2	Deel 1 – Goede voorbeeldteksten	2
2.1	Algemene wet bestuursrecht	2
2.2	Wet toekomst pensioenen	3
2.3	Leidraad wetgevingskwaliteit stelsel Omgevingswet	4
3	Deel 2 – Goede voorbeelden beeldtaal	5
3.1	Tijdelijke wet onderzoeken aivd en mivd naar landen met een offensief cyberprogramma	5
3.2	De RvS en de Omgevingswet.....	6

1 Inleiding

Regelgeving is van cruciaal belang in onze samenleving. Via wetten worden rechten gecreëerd, worden normen vastgesteld en kunnen bevoegdheden worden toegekend om naleving van de wet af te dwingen. Het is daarom belangrijk dat de wetgeving, voor de doelgroep waarop de regels van toepassing is, begrijpelijk en toegankelijk is. Helaas zijn veel regelgevingsteksten berucht om hun complexiteit, onduidelijkheid en juridisch jargon.

In deze handreiking wordt dieper ingegaan op de essentiële elementen van duidelijke taal in regelgeving aan de hand van goede voorbeelden. We zullen illustreren hoe helderheid en begrijpelijkheid niet alleen bijdragen aan een beter begrip van de wet, maar ook aan een grotere naleving ervan en een verbeterde interactie tussen burgers, bedrijven en overheidsinstanties.

In het eerste deel van deze handreiking worden goede voorbeelden belicht en uitgelegd waarom zij, binnen hun eigen context, goed aansluiten bij de beginselen van duidelijke taal.

Het tweede deel gaat in op een onderbelicht instrument van duidelijkheid in regelgeving: beeldtaal. Hier wordt ingegaan op de vraag op welke manier illustraties en grafieken kunnen bijdragen aan de begrijpbaarheid van regelgeving. Door te laten zien hoe (beeld)taal effectief kan worden ingezet, en daarmee regelgeving toegankelijk en bruikbaar wordt, willen we inspireren tot positieve verandering in de manier waarop regelgeving wordt opgesteld en gepresenteerd. Kortom, deze handleiding is bedoeld om beleidsmedewerkers, wetgevingsjuristen en juridische professionals te helpen de kracht van duidelijke taal te omarmen.

Levend document

Dit voorbeeldenoverzicht is een levend document. De voorbeelden worden periodiek aangevuld en geactualiseerd. Heb je goede voorbeelden om onder de aandacht brengen van de redactie, dan kan dit via info@kcbr.nl.

2 Deel 1 – Goede voorbeeldteksten

2.1 Algemene wet bestuursrecht

Reden: Goed gebruik van duidelijke definitiebepalingen

Een begripsbepaling is een specifiek artikel aan het begin van wet- en regelgeving die de betekenis en reikwijdte van bepaalde termen of begrippen binnen die regeling definieert. Deze definities zijn bedoeld om verwarring te voorkomen en ervoor te zorgen dat alle betrokkenen een gemeenschappelijk begrip hebben van de gebruikte termen in de context van die regeling.

Begripsbepalingen zijn van groot belang omdat ze juridische interpretatie en naleving vergemakkelijken. Ze stellen juristen, rechters en burgers in staat om te begrijpen welke specifieke betekenis aan bepaalde termen moet worden gehecht binnen de context van de regeling. Hierdoor wordt de rechtsgeldigheid en consistentie van de regeling gehandhaafd en wordt de kans op juridische geschillen verminderd.

Een voorbeeld van wetgeving waarin goed gebruik wordt gemaakt van duidelijke definitiebepalingen is de Algemene wet bestuursrecht (Awb). In die wet wordt in artikel 1:2 het begrip 'belanghebbende' als volgt gedefinieerd:

Artikel 1:2		6604						
1	Onder belanghebbende wordt verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.							
2	Ten aanzien van bestuursorganen worden de hun toevertrouwde belangen als hun belangen beschouwd.							
3	Ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen.							

Afbeelding 1. Artikel 1:2 van de Algemene wet bestuursrecht

Deze begripsbepaling sluit om meerdere redenen aan bij de doelstelling van duidelijke taal. De definitie maakt namelijk gebruik van eenvoudige en begrijpelijke termen zoals 'belang' en 'besluit' (dat ook zijn eigen begripsbepaling kent in artikel 1:3) zonder onnodige complexiteit. Daarnaast is de begripsbepaling tamelijk beknopt en per lid steeds specifieker uitgewerkt, zonder dat de wetgever heeft gezocht naar juridisch jargon. De Awb richt zich op de volledige Nederlandse bevolking en dient zodoende voor iedereen vrij toegankelijk te zijn. Door het taalgebruik en de layout van het artikel wordt dit doel bereikt.

2.2 Wet toekomst pensioenen

Reden: Overzichtelijke (memorie van) toelichting

De toelichting is een vast onderdeel van wet- en regelgeving. Het heeft tot doel om aanvullende uitleg en rechtvaardiging te bieden voor de regeling. Het bevat argumenten, redenen en toelichtingen op de regeling, evenals details over hoe de regelgeving zal worden uitgevoerd en geïnterpreteerd. Het is daarmee een zeer geschikt instrument om jouw doelpubliek gericht te informeren over het doel en de impact van de regeling.

Regelgeving over pensioenen is complex vanwege de technische aard, frequente wijzigingen, het jargon en de variëteit in pensioenregelingen. Dit creëert een lappendeken van regels en voorwaarden die moeilijk te doorgronden zijn voor de gemiddelde burger, wat resulteert in begripsproblemen en gebrek aan pensioenbegrip. Daarbij een overzichtelijke toelichting schrijven kan dan lastig blijken. Toch is in de [memorie van toelichting bij de Wet toekomst pensioenen](#) gebruik gemaakt van een paar handigheden, waardoor de uitleg bij de wet redelijk goed te volgen is. Dit is bijzonder, aangezien de memorie van toelichting van deze wet bestaat uit 445 pagina's.

Zo is er veel gebruik gemaakt van tussenkopjes. Deze helpen de lezer om in een uitgebreide paragraaf de rode lijn te herkennen. Deze tussenkopjes geven niet alleen in slechts twee woorden thema's aan, maar in bepaalde gevallen ook een beleidsoverweging. Hierdoor wordt de lezer door het verhaal heen gehaald en langzaam overtuigd van het wetsvoorstel.

In de tekst komen eveneens opsommingstekens voor. Hierdoor wordt een lijst of optelling van zaken in subcategorieën onderverdeeld en in enkele regels behandeld. Een lezer behoudt hierdoor het overzicht van de opsomming en kan beoordelen of deze zaken voor hem van toepassing zijn.

Er staan ook voorbeelden in de toelichting (zie bijvoorbeeld het rekenvoorbeeld in [par. 3.3.4](#)). Hiermee worden in de toelichting omschreven situaties nader uitgewerkt en voorzien van uitleg. Voorbeelden helpen de lezer om het voorstel te concretiseren en mogelijk antwoord te geven op vragen. Bovendien helpen voorbeelden (uitvoerings)organisaties bij de implementatie van regelgeving. Om die reden wordt geadviseerd om, als de toelichting dat toelaat én het voor de beleidsuitvoering iets toevoegt, van voorbeelden gebruik te maken. Ten slotte staan er verschillende afbeeldingen in de toelichting. Ook dit helpt de lezer. Lees deel 2 uit dit document om meer te lezen over beeldtaal.

2.3 Leidraad wetgevingskwaliteit stelsel Omgevingswet

Reden: Specifieke aandacht voor duidelijke taal bij de uitvoering van de wet

De Omgevingswet is een uitgebreide wet. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft een [begeleidende Leidraad ontwikkeld](#) om de implementatie en uitvoering van deze wet te vergemakkelijken. In deze (algemene) Leidraad wetgevingskwaliteit stelsel Omgevingswet staan belangrijke uitgangspunten en ontwerpkeuzes voor het opstellen van regelgeving binnen het stelsel van de Omgevingswet. Zij vormen daarmee een aanvulling op de Aanwijzingen voor de regelgeving.

In de Leidraad wordt onder andere aandacht geschonken aan terminologie, beknoptheid en helder taalgebruik. Dit moet leiden tot uniforme formuleringen binnen de gehele overheid en overzicht van de verschillende regels. Bovendien wordt er zelfs in een aparte paragraaf aandacht geschonken aan te vermijden woorden.

Stelselwetgeving is in vrijwel alle situaties een ingrijpende aangelegenheid. Door bijzondere aandacht te schenken aan de uitvoering en heldere communicatie kan je bereiken dat je op een uniforme wijze de wetgeving weet te implementeren.

3 Deel 2 – Goede voorbeelden beeldtaal

3.1 Tijdelijke wet onderzoeken aivd en mivd naar landen met een offensief cyberprogramma

Reden: Gebruik van verduidelijkende schema's

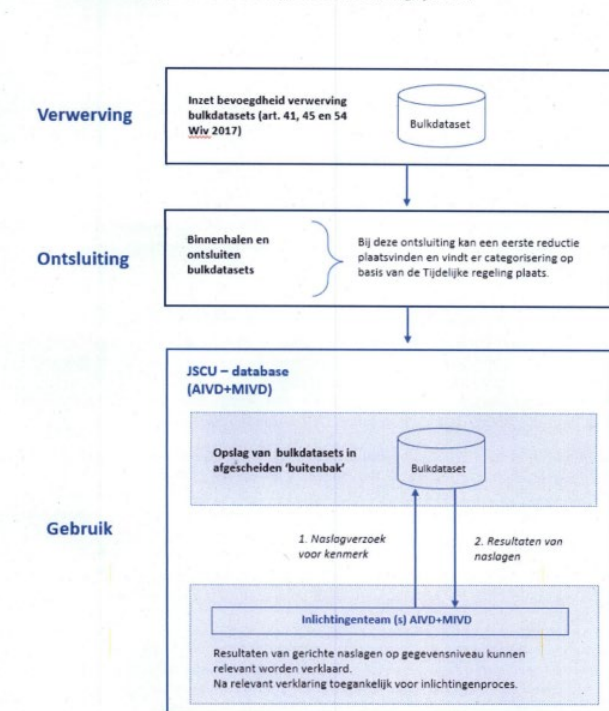
Het wetsvoorstel Tijdelijke wet onderzoeken aivd en mivd naar landen met een offensief cyberprogramma (hierna: Tijdelijke wet inlichtingendiensten) heeft als doel om meer operationele snelheid en wendbaarheid mogelijk te maken voor inlichtingendiensten, terwijl het niveau van toezicht gelijk blijft. Het voorstel verruimt daartoe de inzetmogelijkheden van enkele cyberbevoegdheden.

Gegevensvergaring en -verwerking door de AIVD en MIVD is juridisch, politiek en maatschappelijk gevoelig. Dat komt doordat de inlichtingendiensten niet volledig transparant kunnen zijn over wie – en op welke wijze – zij informatie verzamelen. De AIVD en MIVD hebben bepaalde bevoegdheden die fundamentele rechten op het gebied van privacy behoorlijk kunnen schenden. Dit roept vragen op over de wettigheid en naleving van fundamentele rechten. Hoewel het noodzakelijk kan zijn voor de nationale veiligheid, moet het evenwicht tussen veiligheid en privacy zorgvuldig worden bewaakt om burgerrechten te waarborgen.

Om het verwerkingsproces van zogenoemde 'bulkdatasets' inzichtelijk te maken is in een [nota van wijziging bij de Tijdelijke wet inlichtingendiensten](#) een verduidelikend schema toegevoegd. In dit schema is overzichtelijk de wettelijke bevoegdheid voor het verwerven van privacygegevens opgenomen. Vervolgens laat het schema zien wat er vervolgens met die gegevens gebeurt (de zogenoemde ontsluiting). Ten slotte kunnen de gegevens na ontsluiting daadwerkelijk worden gebruikt.

Door het gebruik van een verduidelikend schema kan een relatief moeilijk proces eenvoudig inzichtelijk worden gemaakt. Zeker bij een gevoelig onderwerp als het verwerven van data door een inlichtingendienst kan dit een meerwaarde hebben. Dit kan namelijk rechtsacceptatie bevorderen en helpt de politiek om haar controlerende functie uit te voeren.

Schematische weergave verwerving en verwerkingsproces

Afbeelding 2. Schematische weergave verwerving en verwerkingsproces

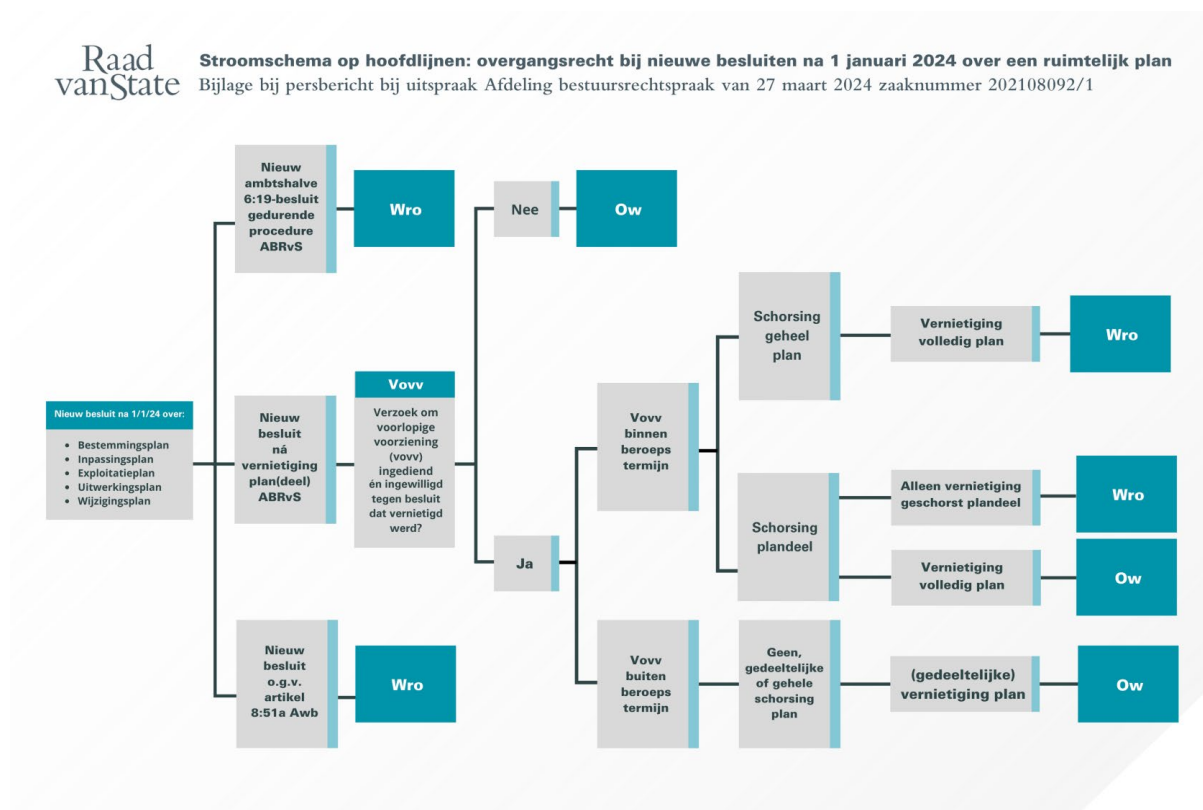
3.2 De RvS en de Omgevingswet

Reden: overzichtelijk overgangsrecht

Duidelijke wet- en regelgeving wordt niet alleen geschreven voor burgers, maar ook voor de uitvoerders van de regeling. De Omgevingswet is een groot wetgevingsproject dat meerdere wetten vervangt en veel vraagt van gemeenten. Het is daarom van groot belang dat alle betrokken partijen weten op welk moment bepaalde regelingen van kracht zijn of vervallen.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in 2024 een overzichtelijk stroomschema gepubliceerd waarin staat in welke meest voorkomende gevallen binnen de Omgevingswet een bepaald besluit kan worden genomen en op welk (voorheen geldend) recht (zie afbeelding hieronder).

Het gebruik van visuals bij de implementatie van wetgeving kan een handig hulpmiddel zijn om de beoogde uitvoering van de regeling te ondersteunen. Deze afbeeldingen kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt in communicatie naar uitvoerders en burgers. Een overzichtelijk gecommuniceerde implementatie van regelgeving en de daarbij horende juiste uitvoering van de regeling voorkomt onduidelijkheid. Onduidelijkheid is onwenselijk omdat daar onvrede en mogelijke juridische geschillen uit voort kunnen komen. Daarom moet actief worden nagedacht over de wijze van implementatie van wet- en regelgeving, en daarbij kan beeldtaal helpen.

Afbeelding 3. Stroomschema op hoofdlijnen: overgangsrecht bij nieuwe besluiten na 1 januari 2024 over een ruimtelijk plan